

xxxI, 29). D'una banda s'hi troba modernament: *maruca* 'caragol' a Calàbria i a Iripino, *maruzza* id. a Nàpols i a d'altres parts de Calàbria. Hi ha en altres llocs formes degudes a encreuaments. *varmaruca* (*maramaruzza*), amb VERMIS, *cozzamaruca* amb COCH(L)EA 'caragol', però cal descartar la idea que *maruca* i anèlegs puguin sortir de *cozzamaruca*, suposant-lo derivat d'aquell, per una espècie de mutilació (com ja fa constar M-Lubke, REW, 5387). Més que més quan s'ha vist que *maruca* 'caragol' ja està documentat en un glossari llatí-anglosaxó del S VIII (CGL v, 377.23).

L'interès creix quan veiem que *moruca* «lombriz» és viu a Lleó (RHisp xv, 6), i que ja una Ordenança de Castella, de 1570, prohibeix que «se pescase con *moruca* ni gusarapa, ni con redes cuya marca pudiese tomar trucha menor de media libra». Malgrat de les lleus diferències de sentit i de formà (*MORŪCCA a Espanya, MARŪCA a Itàlia) no dubtem que estem davant d'un mateix mot. La *o* castellana suggereix una base cèltica *MORŪCA 'caragol o cuc marí', derivat del celta MORE 'mar', amb el sufix cèltic que tenim en CARRŪCA 'arada' o MATTEŪCA 'maça'; i en uns punts adaptada al ll. MARE, en altres al sufix ibero-romànic -UCCA. Hi ha l'objectió del caràcter extraordinari d'un celtisme en el Sud d'Itàlia, però no és pas decisiva perquè el vocabulari dels peixos és viatger (cf. SABOGA),³ de manera que el mot hi pogué ser portat des de molt antic per pescadors de les costes hispàniques o atlàntiques

Així com així, sembla obligat veure una relació entre *moruca*/*maruca* i l'ibero-romànic *samarug(o)*, i it merid. *ciammaruca*, puix que tots dos tipus apleguen les accs. 'peixet', 'cuc' i 'caragol', el comú denominador de les quals és 'esquer'. Falta, però, trobar una explicació de la primera síl·laba.

Hi ha un cat. dial. *samaruga* 'sanganera' que dona esperances de solució, i que realment s'hi ha de relacionar en una mesura o altra. El recollí primer el DAG com a mot d'Alguaire (terra urgellesa de canals i veïna de la Ribagorçana) i de l'Empordà; jo ho he sentit a la costa N (Colera i la Selva de Dalt) i també a l'Alta Garrotxa (Sadernes), 1958; i és versemblant que sigui ja això el mot *sameruga*, que mal sigui sense definició, figura en els dicc. de rims de JMarc (254) i Aversó rimant amb *lletuga*, *ruga* etc. (amb variant ms. *samaruga* en Marc).

Això ens recorda el ll SANGUISŪGA id., més que més si pensem en una variant *SAMBISŪGA (com vaig suggerir ja en AILC II, 1943, 149-150); i així sembla fer-se llum sobre la raó de *sa-*; car -BI- per -GUR- podria ser deguda a un dialectalisme italià o fins lacià, per al qual adduïa allí fets paral·lels; i en tot cas es troben documentades formes pròximes: *samsugias* i *samsuginis* en glosses llatines transmeses per còdexs dels Ss. X i XI

Hi ha verament descendència romànica: port. ant. i dial. *sambesuga*, *semessuga*, *xambixuga*, gall *samasuga*, *zumesuga*, *cemazuga*, *cim-*, judesp *sambaxuga*, *samixuga*. El canvi de -s- en -r-, del qual hi ha exemples catalans, es podria produir en català per un rotacisme, però com que això no es dona en els altres dial hispànics,

hi ha una doble anomalia: no és creïble que del català passés manllevat un mot de tal sentit al port. etc.; d'altra banda en gallego-portuguès, on no es pot produir -MB- > -m-, allí trobem -m- en el nom de la sanganera. Aquestes dues anomalies fan desconfiar de l'etimologia SANGUISUGA del cat. *samaruga*, i per tant ens deixen escèptics sobre la possibilitat que en el nom del *samaruc* el canvi de *maruca* en *sam-* vingui d'allí.

Així quedem en gran dubte sobre una explicació de la síl·laba SA- en el suposat celtisme. Potser tanmateix encreuament amb SANGUISUGA o els seus suposats descendents romànics? Quant a suposar que hi hagi encreuament amb el tipus GUSARAP i el seu possible parent bc *usan*/cast. *GUSANO*; o potser amb el tipus basco-ibèric SABANDIJA, del castellà, no hi podem creure essent mots estranys a l'italià i al portuguès i quasi del tot al català.

Dintre de tot, la sortida menys exposada a objeccions, ja que MOR-UCA és celtisme, fóra suposar un cèlt sŪ-MOR-ŪCO-, amb els vivacíssims sŪ- 'bo' i MORE 'mar', i doble dissimilació vocàlica. No hi hauria verament res a dir, i aquí podria estar la solució. Potser no es pot dir que sigui rebuscada, però reconeguem que és molt postulada, i per tant no la recomanem sinó amb forta reserva.

Per això torno a pensar si, almenys com a element contaminador que expliqués *sa-*, no podria haver-hi una aportació d'origen oriental, car hi ha un mot persa, si bé modern i crec dialectal, que presenta amb el nostre mot una estranya semblança de forma; i, en cert grau, de sentit; això en una mesura que raonablement es podria creure molt gran

Zamarūy, amb variant *zumārūy* consta com a nom d'una mena de bolet (toadstool, fungus, Steingass, 620b47), amb variant dialectal *samarūb*, -rūy: aquesta és 'un bolet blanc'; però hi ha altres sentits en lleus variants. *samarūk*, -arū 'colom', 'terra estèril i salina' i com a adj. 'semblant a un ou' (Steingass, 695b38, 40, 47, més alguns derivats). Es tracta de variants de fonètica dialectal, per les quals alternen avui *z* i *s* segons els dialectes, com exemplifica Horn (*Grundriss d'neupers Etym*, § 989, nota amb cita de Vullers); i el canvi sembla ser en la direcció *z* > *s*. No consta l'etimologia, però n'hi ha una de raonable que permetria l'existència d'una acc. com la de 'samaruc' en els altres dialectes

Conjecturo que es pot tractar d'un compost del nom pan-irani i pan-indoeuropeu de la 'terra', que en avèstic era *zəm-* en els casos oblics (nom. *zā*), en persa mitjà apareix en la forma adjectival *zamīg* (McKenzie, 98) i en persa modern *zamiñ* (Steingass, 622a5f.) o *zemi* (Horn, § 667); el segon element podria ser una variant dialectal (o derivada) d'un altre mot irani ben conegut. persa mod. *rūda* 'budells', 'entranyes'; ja persa mj *rōt* 'budells del toro', amb derivat ave. *uruθwarəj-wan-* 'budells, ventre', dels quals hi ha parentela indoeuropea (Pok, IEW, 874.1 arrel REUT/RUT-). Car Steingass li assenyala una variant *rūb* 'budells' (592a33, 592a40, amb molts compostos, 592b32). Però també té altres diversos significats ('calbo', 'tinyós', 'una planta'). És